

СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПРАВА НА ВІДПОЧИНОК (ВІДПУСТКУ)

Наталія Петрівна ПИЛИПЧУК,

*аспірантка Інституту держави і
права імені В. М. Корецького
НАН України*

На основі аналізу нами сформовано наступну систему міжнародних стандартів права на відпочинок (відпустку):

1. Міжнародні стандарти, прийняті Організацією Об'єднаних Націй:

- 1) Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року;
- 2) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року.

Україна є членом Організації Об'єднаних Націй, а тому зазначені нормативно-правові акти є частиною вітчизняного законодавства. Роль Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 року та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року полягає у тому, що згідно їх положень кожна людина отримала право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку. Право на відпочинок визнано однією із першооснов сприятливих і справедливих умов праці. Відповідно, вітчизняне законодавство про працю та про відпустки було прийнято із урахуванням та на основі цих положень.

2. Міжнародні стандарти, прийняті Радою Європи:

- 1) Європейська соціальна хартія від 18.10.1961 року.

До даної групи міжнародних стандартів віднесено лише один нормативно-правовий акт, який втім має важливе значення для регулювання права на відпочинок (відпустку) в Україні. Передусім, Європейська соціальна хартія є частиною національного законодавства України, адже була ратифікована у встановленому законом порядку. Згідно положень Європейської соціальної хартії, право на відпочинок включає оплачуваний відпочинок у державні святкові дні, щорічну оплачувану відпустку тривалістю не менше чотирьох тижнів, щотижневий відпочинок, який по можливості має збігатися з днем, що за традиціями або звичаями відповідної країни чи регіону визнається днем відпочинку, а також спеціальну тривалість відпусток для деяких категорій працівників. Відповідно,

національне законодавство України про відпочинок було приведене у відповідність до зазначених положень Хартії.

3. Міжнародні стандарти, які є складовою законодавства Європейського Союзу:

1) Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 року;

2) Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями 07.02.1992;

3) Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989.

Дані нормативно-правові акти не є чинними в Україні, адже їх дія поширюється виключно на держави-члени Європейського Союзу. Але разом із тим, їх існування є важливим для України у контексті євроінтеграційного курсу та потенційного вступу до даної організації. Міжнародні стандарти, які відносяться до основоположних актів створення та діяльності Європейського Союзу, є допоміжними правовими актами для держав-членів Європейського Союзу, норми яких закріплюють вимогу щодо прав кожного громадянина держави-члена прав на відпочинок.

4. Міжнародні стандарти, прийняті Міжнародною Організацією Праці:

1) Конвенція про застосування щотижневого відпочинку на промислових підприємствах № 14 від 25.10.1921 року;

2) Конвенція про щорічні оплачувані відпустки № 52 від 24 червня 1936 року;

3) Конвенція про оплачувані відпустки в сільському господарстві №101 від 4 червня 1952 року;

4) Конвенція про умови праці на плантаціях № 110 від 24 червня 1958 року;

5) Конвенція про оплачувані відпустки № 132 від 24 червня 1970 року;

6) Конвенцію про оплачувані учбові відпустки № 140 від 24.06.1974 року

7) Конвенція про щорічні оплачувані відпустки морякам № 146 від 29.10.1976 року;

8) Конвенція про надомну працю № 177 від 20.06.1996 року;

9) Конвенцію про перегляд Конвенції (переглянутої) 1952 року про охорону материнства № 183 від 15.06.2000 року.

Особливість даної групи стандартів полягає у тому, що більшість конвенцій не врегульовують безпосередньо питання

відпочинку, а є переважно присвяченими регулювання надання оплачуваних відпусток. Україна ратифікувала не всі із розглянутих Конвенцій, але лише окремі, серед яких відзначимо ратифікацію в 1956 році Конвенції про оплачувані відпустки № 52 1936 року, у 2001 році Конвенції про оплачувані відпустки № 132 (переглянуто в 1970 році), у 2002 році Конвенції про оплачувані відпустки № 140 1974 року тощо. Національні нормативно-правові акти у сфері відпочинку та відпусток відповідають нормам ратифікованих конвенцій Міжнародної Організації Праці, після ратифікації яких Україна проголосила свою готовність дотримуватися міжнародних норм з регулювання державних гарантій права людини на оплачувані відпустки, а у деяких моментах навіть розширюють права громадян України на відпочинок у порівнянні із міжнародними стандартами.

5. Міжнародні стандарти, відображені у директивах Європейського Союзу:

1) Директива 93/104/ЄС про робочий час від 23 листопада 1993 року;

2) Директива 92/85/ЄЕС про запровадження заходів щодо сприяння поліпшенню безпеки та гігієни праці на роботі вагітних працівниць та працівниць, які нещодавно народили або годують грудьми від 19 жовтня 1992 року;

3) Директива 2003/88/ЄС про деякі аспекти організації робочого часу від 04 листопада 2003 року;

4) Директива 2010/18/ЄС про імплементацію переглянутої Рамкової Угоди щодо батьківської відпустки, укладеної з BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP та ETUC, та відміну Директиви 96/34/ЄС, від 8 березня 2010 року.

Основним завданням директив Європейського Союзу як міжнародних стандартів прав на відпочинок є врегулювання національного законодавства у відповідності до вимог законодавства Європейського Союзу, зокрема, працівникам державних органів доручено забезпечити відповідність проектів законодавчих актів законодавству Європейського Союзу і визначити ступінь їх відповідності Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та законодавству Європейського Союзу.

Підсумовуючи здійснене дослідження, варто зазначити наступне. По-перше, вивчення міжнародного досвіду реалізації права на відпочинок, особливо найбільш закріпленого його виду – права на відпустку, дозволяє відзначити, що основною метою

міжнародно-правового регулювання в цій сфері є постійне підвищення рівня гарантії реалізації прав працівників на відпочинок. Це проявляється в закріпленні в новоприйнятих міжнародних стандартах більш високої мінімальної тривалості щорічної оплачуваної відпустки, обмеженні вимог до стажу роботи як умови виникнення права на відпустку, у встановленні граничних термінів перенесення відпустки, мінімальної сплати за час відпусток, детальних правил обчислення стажу для відпустки, порядку реалізації права на відпустку при звільненні. По-друге, зробимо висновок про те, що міжнародні стандарти права на відпочинок на сьогодні є належним чином імplementованими у вітчизняну правову систему. Як засвідчило наше дослідження, у більшості моментів норми законодавства України відповідають положенням міжнародних стандартів. Окрім того, найважливіші міжнародні нормативно-правові акти у даній сфері були ратифіковані в нашій державі і є частиною національного законодавства. Тож, дослідження міжнародного законодавства у сфері праці засвідчило, що правове регулювання права на відпочинок в Україні відповідає світовим стандартам.